

ارائه نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا با رویکرد بومی (اسلامی-ایرانی) بر اساس گفتمان ولایت‌فقیه، قانون اساسی و تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران

فرشاد حکمی‌زاده^۱؛ نبی‌الله دهقان^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۲۱

چکیده

نظریه‌پردازی و تولید گفتمان علمی متناسب با شرایط بومی کشور خصوصاً در حوزه‌های علوم انسانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف از تدوین مقاله حاضر تبیین و ارائه نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا با رویکرد بومی (اسلامی-ایرانی) بر اساس گفتمان ولایت‌فقیه، قانون اساسی و تجارب نظام ج.ا.ا. است. فرآیند فرمول‌بندی داده‌ها و استخراج نتایج با تکیه بر روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در قالب کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی انجام شده است. داده‌های این تحقیق شامل گفتمان ولایت‌فقیه در سرمایه‌گذاری خارجی، قانون اساسی، سیاست‌های کلی و سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ است. به‌منظور پیاده‌سازی مراحل نظریه داده‌بنیاد مشتمل بر کدگذاری‌ها، استخراج مفاهیم، تولید قطعات کد و مقوله‌بندی از نرم‌افزار مکس کیودا استفاده شده است. نکته‌ای که به‌عنوان یافته تحقیق مورد تاکید قرار می‌گیرد، لزوم تلفیق دو جریان سرمایه‌گذاری خارجی و مشارکت بخش غیردولتی در راستای اجرای قانون سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی است که باید به‌منظور تقویت تولید صادرات‌گرا انجام پذیرد در این صورت بخش غیردولتی به‌عنوان شریک بومی و مسئول جذب فناوری از طرف خارجی، نقش خطیری بر عهده خواهد داشت.

کلیدواژه‌ها: سرمایه‌گذاری خارجی، توسعه بخش خصوصی، توسعه صادرات غیرنفتی.

^۱ عضو هیئت علمی پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، دانش‌آموخته دکتری مدیریت راهبردی آینده‌پژوهی

دانشگاه عالی دفاع ملی و نویسنده مسئول (رایانامه: hakami@itrc.ac.ir)

^۲ دانشیار دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله، کشور جمهوری اسلامی ایران در سال پایانی سند (۱۴۰۴) باید از لحاظ اقتصادی به قدرت اول منطقه تبدیل شود. در راستای تحقق اهداف این سند و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه نظیر دستیابی به متوسط نرخ رشد ۸ درصدی^۱ به منابع ارزی قابل توجهی نیاز است. هرچند بخشی از سرمایه موردنیاز از طریق صندوق توسعه ملی قابل تأمین است، ولی برخی مطالعات صورت گرفته (علیشیری، ۱۳۹۲) نشان می‌دهد که برای دستیابی به نرخ رشد اقتصادی مطلوب ناگزیریم بخشی از این سرمایه را، از منابع خارجی تأمین کنیم. در این راستا به‌کارگیری سرمایه‌گذاری خارجی بر اساس مدل‌های بومی شده برگرفته از اصول و ارزش‌های نظام می‌تواند باعث ورود فناوری‌های نوین به عرصه تولید، افزایش کمی و کیفی محصولات، حضور در مبادلات بین‌المللی و ارتباط با بازارها و نهایتاً افزایش صادرات غیرنفتی گردد.

موضوع دیگری که در اینجا قابل توجه است پرهیز از آثار سوء و مخرب احتمالی سرمایه‌گذاری خارجی است. گرفتن امکان رقابت از سرمایه‌گذاران داخلی، خطر ایجاد وابستگی و تحمیل اراده سرمایه‌گذاران خارجی، ورود برخی از انواع سرمایه‌های فرآر و نیز ایجاد صنایع مونتاژ و بدون انتقال دانش فنی نمونه‌هایی از تهدیدات بالقوه سرمایه‌گذاری خارجی برای هر کشوری است که ضرورت تولید گفتمان نظام در این حوزه را آشکار می‌سازد. لذا هدف اصلی این مقاله تبیین و ارائه نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا با رویکرد بومی (اسلامی-ایرانی) بر اساس گفتمان ولایت‌فقیه، قانون اساسی و تجارب نظام ج.ا.ا. است.

مبانی نظری و پیشینه‌شناسی تحقیق

سرمایه‌گذاری خارجی

بر اساس تعریفی که در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی ارائه شده سرمایه خارجی عبارت است از انواع سرمایه با منشأ خارجی اعم از وجوه نقد، ماشین‌آلات، مواد اولیه و دارایی‌های معنوی نظیر حق اختراع و دانش فنی که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی غیرایرانی یا ایرانی به کشور وارد می‌شود. سرمایه‌گذاری خارجی معمولاً به چهار شکل کلی سرمایه‌گذاری مستقیم، سرمایه‌گذاری سهام‌دارانه، سرمایه‌گذاری غیرسهمی و سرمایه‌گذاری سهمی در قالب

^۱ بند ۱ سیاست‌های برنامه ششم توسعه: رشد اقتصادی شتابان و پایدار و اشتغال‌زا به‌گونه‌ای که با بسیج همه امکانات و ظرفیت‌های کشور، متوسط رشد ۸ درصد در طول برنامه محقق شود.

ترتیبات قراردادی، صورت می‌گیرد (قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری، ۱۳۸۱). سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نوعی از سرمایه‌گذاری برون‌مرزی است که به وسیله یک شخص حقیقی یا حقوقی مقیم در کشور با هدف دستیابی به «سود بلندمدت» در یک بنگاه اقتصادی صورت می‌پذیرد. در تعریفی که تقریباً به شکل بین‌المللی پذیرفته شده است سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نوعی ارتباط بلندمدت را بین سرمایه‌گذار و کشور پذیرنده سرمایه ایجاد می‌کند (چادوری^۱، ۲۰۱۴). از نظر سازمان همکاری اقتصادی و توسعه این ارتباط بلندمدت باید توأم با مشارکت سرمایه‌گذار در مدیریت بنگاه بوده و حداقل ده درصد از سهام این بنگاه را نیز در اختیار داشته باشد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۲، ۲۰۱۳). صاحب‌نظران معتقدند در میان روش‌های مختلف تأمین مالی خارجی، روش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به دلیل وجود آثار مثبت فراوان نظیر دسترسی به بازارهای صادراتی جدید، ارتقای سطح رقابت‌پذیری، انتقال دانش فنی و مدیریتی به بنگاه میزبان و ایجاد امنیت اقتصادی یکی از کارآمدترین روش‌ها است (علیشیری، ۱۳۹۲). علاوه بر آثار مثبت ذکر شده، مضرات بالقوه‌ای نیز در سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از: احتمال ایجاد مداخله توسط دولت‌های خارجی، تأثیر نامطلوب بر فرهنگ کشور میزبان، خطر افزایش خروج سرمایه و اختلال در شیوه‌های کسب‌وکار بومی (چینکوتا^۳، ۲۰۱۵: ۶۰).

سرمایه‌گذاری صادرات‌محور

یکی از بارزترین مشخصه‌های اقتصاد ایران وابستگی شدید به درآمدهای نفتی است و هرگونه نوسان در قیمت نفت موجب پدید آمدن مشکلاتی از جمله کاهش درآمدهای صادراتی خواهد شد. لذا برای غلبه بر این ضعف، رشد صادرات غیرنفتی و افزایش سهم کشور در تجارت جهانی و بازارهای بین‌المللی یکی از راهکارهای مهم اقتصادی تلقی می‌شود (یاوری، ۱۳۹۰). رهایی از اقتصاد تک‌محصولی و ایجاد تنوع در اقلام صادرات و به‌طور اخص توسعه صادرات فرآورده‌های صنعتی از ضرورت‌های عام کشورهای جهان سوم و از ضرورت‌های خاص جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. با ایجاد تنوع در درآمدهای ارزی و افزایش مستمر سهم صادرات غیرنفتی از درآمد مذکور، نه تنها موضع کشور در توسعه صادرات غیرنفتی تقویت می‌گردد بلکه به سبب اینکه در آن حالت فروش نفت تنها مجرای درآمدی کشور نیست، در صادرات و فروش نفت نیز موضع

مستحکم‌تری می‌یابد، ضمن اینکه توسعه صادرات، بی‌تردید دارای اهمیتی راهبردی برای اقتصاد کشور می‌باشد (یاراحمدی، ۱۳۹۴). بررسی‌های علمی ثابت کرده است که رشد اقتصادی کشورها به دلایلی چند با صادرات آن‌ها ارتباط دارد. بر اساس مطالعات صورت‌گرفته در آمریکا هر یک میلیارد دلار افزایش صادرات موجب افزایش دو میلیارد دلار درآمد، ۴۰۰ میلیون دلار درآمد مالیاتی و حدود ۵۰ تا ۷۰ هزار شغل جدید می‌شود. صادرات از طریق تأثیر مطلوب بر کارایی و تخصیص منابع، تغییرات فناورانه، ایجاد اشتغال و بهره‌وری کل عوامل در تسریع رشد و توسعه اقتصادی بسیار مؤثر است. جذب سرمایه‌های خارجی به‌منظور رفع کاستی‌ها و کمبودهای منابع مالی در سطوح ملی است، اما این برداشت تمام اهداف مستقر در جذب آن نیست. ورود فناوری‌های جدید، رشد و گسترش فرهنگ بهره‌وری سرمایه، افزایش ظرفیت اشتغال و دسترسی به بازارهای بین‌المللی از جمله اهداف دیگر در جذب آن است. صادرات هم به‌صورت مستقیم و هم به‌صورت غیرمستقیم بر رشد اقتصادی مؤثر است که از جمله آثار مستقیم آن ارزآوری برای واردات کالاهای سرمایه‌ای مورد نیاز برای رشد اقتصادی کشور و تشویق سرمایه‌گذاری در بخش‌هایی است که اقتصاد کشور در آن از مزیت نسبی برخوردار است، اما آثار غیرمستقیم آن را می‌توان در جذب سرمایه‌های خارجی به سوی صنایع مرتبط با صادرات کلیدی کشورها عنوان نمود (آل‌عمران، ۱۳۹۳). در حقیقت می‌توان گفت بین افزایش صادرات و سرمایه‌گذاری خارجی یک رابطه دوسویه علی وجود دارد که افزایش هر کدام می‌تواند در افزایش دیگری مؤثر باشد.

با توسعه صادرات، درآمد ملی نیز افزایش می‌یابد و در این زمینه نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتر برای توسعه صادرات به وجود می‌آید. در مجموع به ازای یک واحد سرمایه‌گذاری خارجی دو واحد صادرات بیشتر می‌شود (نعمت‌زاده، ۱۳۹۵). افزایش صادرات غیرنفتی به‌عنوان یک راهبرد استراتژیک با هدف تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی مورد توجه تمام ارکان نظام بوده است. در بند ۱۰ سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و در راستای حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها به چندین راهکار از جمله «تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات» اشاره شده است که نشان‌دهنده نقش سرمایه‌گذاری خارجی در تولید محصول صادرات‌گرا و باز شدن در بازارهای صادراتی بر روی تولیدات داخلی می‌باشد.

پیشینه تحقیق

در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی با رویکرد توسعه صادرات، پژوهش‌های گوناگونی در داخل و خارج از کشور صورت پذیرفته است.

آذربایجانی و همکاران (۱۳۸۷) روابط بین صادرات، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی را برای کشور ایران طی سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۶۹ و با استفاده از مکانیسم تصحیح-خطای روش یوهانسن-جوسیلیوس به این نتیجه رسیدند که بین صادرات و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یک رابطه بلند مدت مثبت وجود دارد.

نتیجه تحقیق مهدوی و همکاران (۱۳۸۸) در بررسی نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات غیرنفتی با استفاده از الگوی خود توضیح با وقفه‌های توزیعی (ARDL) و داده‌های سالیانه برای دوره زمانی ۱۳۸۴-۱۳۴۲ نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات غیرنفتی در بلندمدت و کوتاه‌مدت تاثیر مثبت دارد. همچنین در خصوص تاخیر این تاثیر بر اساس مدل ECM نیز دریافته‌اند که با تغییر متغیرهای توضیحی مدل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، کمتر از ۳ سال طول می‌کشد تا صادرات غیرنفتی، به سطح تعادلی خویش باز گردد.

جمشیدی و همکاران (۱۳۹۴) با بررسی تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات کالاهای فناوری اطلاعات و ارتباطات بر اساس رویکرد اقتصادسنجی داده‌های تابلویی (مبتنی بر مدل کلیپا) برای ده کشور در حال توسعه طی دوره زمانی ۲۰۱۱-۲۰۰۰ دریافته‌اند که تأثیر جریان خالص ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات کالاهای مذکور مثبت و معنادار بوده است.

در تحقیقی دیگر، پیرایی و همکاران (۱۳۹۴) علیت و تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات غیرنفتی ایران را با استفاده از آمار سالیانه، طی دوره زمانی ۱۳۸۷-۱۳۵۳، با روش خودتوضیح‌برداری (VAR)، و علیت تودا-یاماموتو، مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان‌دهنده تأثیر مثبت و معنی‌دار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات غیرنفتی است.

در تحقیقی که نتایج آن در سال ۱۳۹۶ توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران منتشر شده، نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در توسعه صادرات مورد مطالعه قرار گرفته است. بر این اساس، مشارکت با بنگاه‌های خارجی که کانال‌های توزیع در اختیار دارند و از ترتیبات تجاری در جهان برخوردارند، این امکان را برای بنگاه‌های داخلی فراهم می‌سازد تا دسترسی به بازارهای گسترده‌تر برای آن‌ها تسهیل شود. سرمایه‌گذاری از نوع FDI ضمن ارتقاء سطح

تکنولوژی صنایع، می‌تواند موتور محرکی برای تغییر تولید بنگاه‌های داخلی و اتصال بهتر آن‌ها به زنجیره‌های ارزش جهانی شده و امکان کسب رقابت‌پذیری صادراتی را نیز توسعه دهد. همچنین FDI می‌تواند موجب ارتقاء بهره‌وری در حوزه‌های صادرات‌گرا شود و به نوبه خود باعث بهبود عملکرد صادراتی گردد. افزایش صادرات نه تنها افزایش بهره‌وری را در پی دارد بلکه خود موجب جذب بیشتر سرمایه‌گذاری خارجی می‌شود. در گزارش اتاق بازرگانی تنها راهکار رشد معنادار و جهشی صادرات کشور ایران، جذب سرمایه‌گذاری خارجی شناخته شده و عوامل ذیل نیز به‌عنوان برخی از عوامل رشد صادرات ذکر شده است:

- تقویت سرمایه داخلی مورد نیاز برای صادرات؛

- کمک به انتقال تکنولوژی و محصولات جدید برای صادرات؛

- تسهیل دسترسی به بازارهای جدید و بزرگ خارجی.

علاوه بر پژوهش‌های انجام شده در کشور، پژوهش‌هایی نیز در خارج از کشور برای بررسی رابطه علیت بین سرمایه‌گذاری خارجی و رشد صادرات انجام پذیرفته است. ترزا^۱ و همکاران (۲۰۰۲)، بات^۲ (۲۰۱۳)، شوا^۳ و همکاران (۲۰۱۳) و سلطان^۴ (۲۰۱۳) طی پژوهش‌هایی نشان داده‌اند که یک رابطه علی یک طرفه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات وجود دارد به این معنی که افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موجب توسعه صادرات می‌شود. پژوهش‌های دیگری نیز بر وجود رابطه علی دوسویه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات دلالت دارند؛ از جمله گوسوامی و همکاران (۲۰۱۱) و لیو^۵ و همکاران (۲۰۰۲). برخی از پژوهش‌ها نظیر شارما (۲۰۰۳) و آلیس و همکاران (۲۰۰۳)، وجود ارتباط معنادار بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و صادرات را منتفی دانسته‌اند.

در مجموع تحقیقات مختلفی در حوزه‌های مرتبط با مطالعه سرمایه‌گذاری خارجی و بررسی تاثیر و تاثر آن بر صادرات، در داخل و خارج از کشور انجام شده است که هرکدام نتایج مفیدی را ارائه می‌نمایند ولی می‌توان گفت تقریباً هیچ تحقیقی در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا با نگاه بومی مطرح در این تحقیق و ارائه نظریه علمی، با استناد بر گفتمان ولایت فقیه، قانون

^۱ Teresa,

^۲ Bhatt

^۳ Shawa

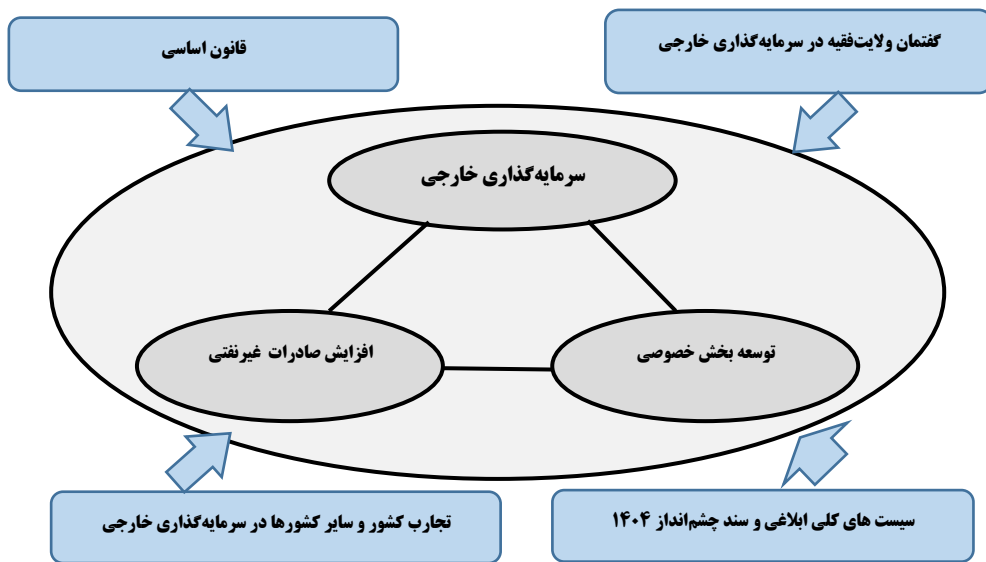
^۴ Sultan

^۵ Liu

اساسی، سند چشم انداز و سیاست‌های کلی نظام که نیاز مقطع فعلی کشور می‌باشد انجام نگردیده است.

مدل مفهومی تحقیق

در این تحقیق بر اساس هدف اصلی که طراحی و تبیین نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا با رویکرد بومی است بر اساس روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، گروهی از داده‌های ورودی به‌عنوان اصول و مبانی مورد رجوع در تولید نظریه مورد پردازش قرار گرفته‌اند. این داده‌ها در چهار گروه کلی به شرح ذیل قرار دارند: داده‌های مرتبط با گفتمان ولایت‌فقیه شامل اسناد و مدارک منتشرشده و قابل دسترسی از فرمایشات حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) تا زمان انجام تحلیل‌های این تحقیق؛ داده‌های مرتبط با قانون اساسی شامل متن قانون و تفاسیر شورای نگهبان؛ داده‌های مرتبط با سیاست‌های کلی ابلاغی و سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ نظام و داده‌های مرتبط با تجارب نظام در امر سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا. بر اساس ادبیات تحقیق یکی از مطلوبیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی افزایش اثربخشی و بیشینه کردن منافع حاصله و هدایت این سرمایه‌ها به حوزه‌هایی است که به صادرات و افزایش تراز تجاری بیشتری منجر می‌شود. همچنین بر اساس رویکرد آزادسازی و خصوصی‌سازی تلاش بر این است که بخش غیردولتی مسئولیت و سهم مناسبی را در فرایند سرمایه‌گذاری خارجی داشته باشد. چنانچه در شکل یک ملاحظه می‌شود چارچوب مفهومی این تحقیق به‌منظور طراحی و تدوین نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات محور با رویکرد بومی شامل فرایند نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در زمینه‌ای شامل سه رویکرد اساسی سرمایه‌گذاری خارجی، توسعه بخش خصوصی و افزایش صادرات غیرنفتی می‌باشد که بر پایه چهار گروه از داده‌های متمایز انجام پذیرفته است.

شکل ۱. چارچوب مفهومی ارائه نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات محور با رویکرد توسعه بخش خصوصی

روش‌شناسی تحقیق

رویکرد غالب این تحقیق کیفی است و از روش داده‌بنیاد برای طرح و تدوین نظریه بهره‌گیری شده است. در امر کدگذاری، مقوله‌بندی، کشف روابط و تحلیل‌های کیفی از نرم‌افزار مکس کیودا به‌عنوان دستیار محقق استفاده شد که با توجه با تعداد بسیار زیاد کدها و مفاهیم، این نرم‌افزار با پشتیبانی کامل از زبان فارسی و دارا بودن ابزارهای متنوع باعث افزایش دقت یافته‌ها و تسریع در فرایند تحقیق گردید. در بخش تبیین و مستندسازی تجارب نیز از روش پیمایشی و خبرگی بهره‌گیری شد. داده‌های مورد استناد در این تحقیق شامل شش گروه به شرح ذیل هستند که آمار توصیفی قطعات کد مربوط به هر کدام از آن‌ها در جدول ۱ نمایش داده شده است.

- گفتمان ولایت‌فقیه شامل ۳۲ فراز از تدابیر حضرت امام خمینی (رحمت‌الله علیه)؛
- گفتمان ولایت‌فقیه، شامل ۹۹ فراز از تدابیر حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)؛
- متن قانون اساسی، تفاسیر مربوطه و مشروح مذاکرات خبرگان قانون اساسی شامل ۲۱ فراز؛
- متن سند چشم‌انداز و ملحقات آن شامل ۱۴ فراز ۵- متن سیاست‌های کلی نظام شامل ۱۶۴

فراز؛

- مجموعه مستندات مربوط به تجارب نظام در سرمایه‌گذاری خارجی ۹۳ فراز

جدول ۱. آمار توصیفی قطعه کدهای اسناد مورد بررسی

عنوان	تعداد قطعه کدها
قطعه کدهای استخراج‌شده از بیانات و تدابیر حضرت امام خمینی	۴۸
قطعه کدهای استخراج‌شده از بیانات و تدابیر حضرت امام خامنه‌ای	۱۷۳
متن قانون اساسی، تفسیر شورای نگهبان از قانون اساسی	۳۰
متن سند چشم‌انداز و ملحقات آن	۲۰
متن سیاست‌های کلی نظام ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری	۲۳۲
متن قوانین و مقررات مرتبط / مستندات سازمان متولی	۱۰۶

در بخش تبیین تجربیات نظام در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی تعدادی مصاحبه عمیق هدفمند تا حد اشباع نظری با مدیران فعلی و پیشین بخش سرمایه‌گذاری خارجی و صاحب‌نظران این حوزه در بخش دولتی و غیردولتی انجام گردید که مشخصات جامعه آماری آن در جداول ۲ و جزئیات آماری مصاحبه شدگان در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۲. جامعه آماری صاحب‌نظران، خبرگان و مدیران فعلی و پیشین بخش سرمایه‌گذاری خارجی کشور

ردیف	جامعه آماری	اندازه جامعه
۱	معاون وزیر/رئیس کل/قائم‌مقام سازمان سرمایه‌گذاری خارجی و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران	۴
۲	مدیرکل یا معاون سرمایه‌گذاری خارجی سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران	۸
۳	مدیران اجرایی کلان نظام با مدرک تحصیلی و مطلع از عملکرد دقیق سرمایه‌گذاری خارجی	۱۰
۴	اساتید دانشگاه مرتبط با حوزه سرمایه‌گذاری خارجی و مطلع از عملکرد دقیق نظام در این حوزه	۵

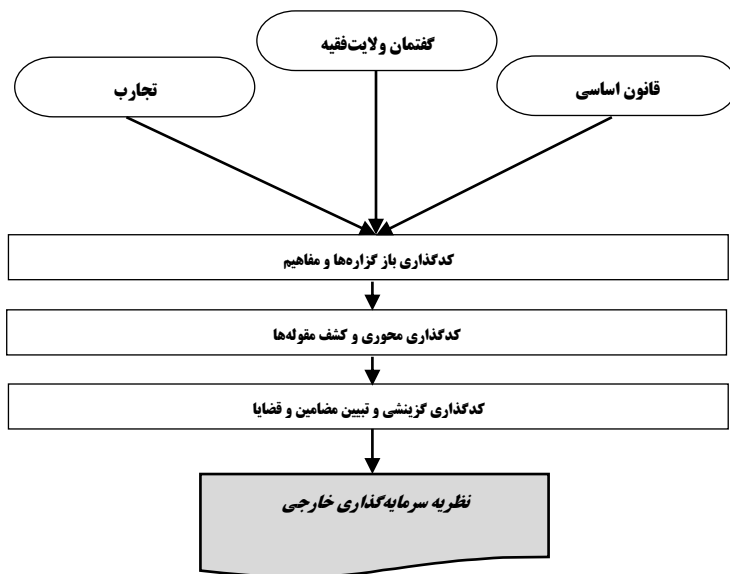
جدول ۳. داده‌های توصیفی خبرگان مورد مصاحبه

ردیف	مدرک تحصیلی	بالاترین مسئولیت	سابقه مدیریت	سابقه تحقیقات	رشته تحصیلی
۱	دکتری	مدیرکل اسبق سازمان و عضو هیئت مدیره ایفیک	۱۰-۲۰	۱۰-۲۰	علوم انسانی
۲	دکتری	معاون وزیر و استاد دانشگاه	۵	۵-۱۰	راهبردی
۳	دکتری	معاون وزیر و استاد دانشگاه	بالای ۲۰	بالای ۲۰	مدیریت
۴	ارشد	مدیرکل اسبق سازمان	۱۰-۲۰	۵-۱۰	مدیریت
۵	دکتری	قائم‌مقام سازمان سرمایه‌گذاری	۵	۵-۱۰	سایر

ردیف	مدرک تحصیلی	بالاترین مسئولیت	سابقه مدیریت	سابقه تحقیقات	رشته تحصیلی
		خارجی و استاد دانشگاه			
۶	ارشد	معاون دفتر و مدیرکل	۵-۱۰	۵	مهندسی
۷	دکتری	اقتصاددان و استاد دانشگاه	۵	۵	اقتصاد

چارچوب پیاده‌سازی روش نظریه پردازی داده‌بنیاد

نظریه داده‌بنیاد یکی از روش‌های تحقیق است که برای مطالعه درباره پدیده‌هایی به‌کار می‌رود که یا به‌خوبی شناخته شده نیستند و یا لازم است دید تازه‌ای به پدیده‌ای آشنا کسب گردد. اشتراوس و کوربین، نویسندگان رویه‌ها و فنون تئوری مفهوم‌سازی بنیادی، این تئوری را این‌گونه تعریف می‌کنند: «تئوری مفهوم‌سازی بنیادی نوعی راهبرد کیفی است که برای تدوین تئوری در مورد یک پدیده به‌صورت استقرائی، مجموعه‌ای سیستماتیک از رویه‌ها را بکار می‌برد» (دانائی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۱). کدگذاری، روند اصلی تجزیه و تحلیل داده‌ها و ساختن و پرداختن نظریه از داده‌هاست که در قالب سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام می‌شود (اشتراوس و همکاران، ۱۳۸۵). بر این اساس، ابتدا داده‌های ورودی شامل گفتمان ولایت‌فقیه، قانون اساسی و دیگر اسناد مورد کدگذاری باز قرار گرفتند. نتیجه این بخش از عملیات، تولید مفاهیم کدگذاری شده و شکل‌گیری جداول متن- مفهوم است. در مرحله دوم عملیات کدگذاری محوری انجام گردید. در کدگذاری محوری که مفاهیم یک مرحله انتزاعی می‌شوند با تلفیق مفاهیم مرتبط مقوله‌ها شکل می‌گیرند. با انجام کدگذاری محوری در بین مقولات معرفی شده، برخی از مقولات که دارای اهمیت و محوریت بیشتری هستند در مرحله کدگذاری گزینشی به‌عنوان مقولات مرکزی انتخاب شده و دیگر مقولات در امتداد آن‌ها سازمان‌دهی می‌شوند. در شکل ۲ الگوریتم پیاده‌سازی چارچوب نظریه‌پردازی داده‌بنیاد بر اساس روش اشتراوس و کوربین ارائه شده است.

شکل ۲. الگوریتم پیاده‌سازی داده‌بنیاد در تدوین نظریه. منبع: اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸)

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار MAXQDA

گروهی از نرم‌افزارها با عنوان «تحلیل داده‌های کیفی»^۱ معرفی شده‌اند که به پژوهشگران کمک می‌کنند تا از قابلیت‌های کامپیوترهای شخصی نظیر حجم پردازش و سرعت بسیار بالا در سازمان‌دهی و تحلیل داده‌های تحقیق بهره‌گیری نمایند. مکس کیودا یک نمونه از این نرم‌افزارها است که ضمن پشتیبانی از واژگان فارسی، برای تجزیه و تحلیل کمی و کیفی انواع داده‌ها و تولید نظریه داده‌بنیاد، مناسب می‌باشد. در این تحقیق با بهره‌گیری از نرم‌افزار مذکور و در چارچوب روش داده‌بنیاد سه نوع کدگذاری باز، محوری و گزینشی پیاده‌سازی شده است. کدگذاری باز^۲ که با محوریت محقق انجام می‌پذیرد، پایه‌ای‌ترین بخش تحلیل محسوب می‌شود. در این بخش از فرایند، محقق شخصاً تعیین عبارات و کلیدواژه‌ها و الصاق کدها و توصیف‌گرها^۳ را برعهده می‌گیرد و نقش کامپیوتر و نرم‌افزار صرفاً در حد ابزاری برای تسهیل و تسریع فرایند کدگذاری است (حکمی‌زاده، ۱۳۹۳: ۵). عمل کدگذاری و مدیریت قطعات کد شده^۴ و دسته‌بندی و

^۱ Qualitative Data Analysis (QDA)

^۲ Open Coding

^۳ Memos، برداشت شخصی محقق در مورد بخشی از داده‌های پژوهش است که در ضمیمه کدها قابل ثبت است.

^۴ Code segment

سازمان‌دهی کدها در بخشی از نرم‌افزار به نام سامانه کد^۱، انجام می‌شود. در نرم‌افزار مکس کیودا، تعداد کدها نامحدود بوده و ساختار سلسله‌مراتبی کدها قادر است تا ۱۰ لایه گسترش پیدا کند. حسب ضرورت، هر قطعه از یک مستند می‌تواند به هر تعداد که محقق لازم بداند کد شود. همچنین قطعات کد می‌توانند نسبت به هم تداخل و هم‌پوشانی^۲ داشته باشند. پیشوند کدهای تولید شده در بخش تدابیر حضرت امام خمینی با کد «م»، تدابیر حضرت امام خامنه‌ای با کد «ر»، قانون اساسی با کد «ق»، سند چشم‌انداز با کد «چ»، سیاست‌های کلی نظام با کد «س» و مقوله‌های تحقیق با کد «ل» می‌باشد. در کدگذاری گزینشی و تعیین اهم مقولات، از طریق امکانات موجود در نرم‌افزار کلیه نتایج هر بخش اعم از کدها، قطعه کدها، مقولات و مضامین به شکل ساخت‌یافته با یکدیگر ادغام و پس از انجام و تکرار مراحل تحلیل و افزودن یافته‌های جدید تحقیق، بر اساس حد اشباع نظری نتایج تحقیق شامل مفاهیم، مقولات و مقولات محوری استخراج گردید.

بررسی روایی و پایایی تحقیق

روایی ابزار اندازه‌گیری، مبین میزان صحت سنجش ابزار اندازه‌گیری است و پایایی روش‌ها و فرایندها نیز به معنی رسیدن به نتایج مشابه با به‌کارگیری معیارهای تکراری با ابزار یکسان می‌باشد. در خصوص واژگانی نظیر روایی و پایایی دسته‌ای از پژوهشگران بر این باورند که این ابزارها در روش‌های پژوهش کمی موضوعت پیدا می‌کنند و از آنجا که پژوهش‌های کیفی دارای مفهومی متفاوت هستند، لزومی به بررسی و واکاوی این مفاهیم دیده نمی‌شود. در مقابل نیز دسته‌ای دیگر به تناسب روش‌های کیفی، تعاریف و تعبیری متفاوت از مفاهیم اعتبار و روایی مطرح می‌کنند (فقیهی و همکاران، ۱۳۸۴). در پژوهش‌های کیفی مراد از واژه اعتبار، مفاهیمی همچون باورپذیری، وثوق‌پذیری و اعتماد به نتایج می‌باشد.

یافته‌های تحقیق باید دارای قابلیت اطمینان باشند. مفاهیم مورد استفاده برای بیان قابلیت اطمینان بین تحقیقات کمی و کیفی متفاوت است. به‌طور سنتی در تحلیل محتوای کمی معمولاً از مفاهیمی مانند روایی، پایایی و تعمیم‌پذیری استفاده می‌شود ولی در تحقیقات کیفی استفاده از مفاهیمی مانند قابلیت اعتبار، قابلیت اعتماد و قابلیت انتقال در توصیف جنبه‌های گوناگون قابلیت اطمینان متداول‌تر است. لینکلن و گوبا^۳ (لینکلن و همکاران، ۱۹۸۵) چهار معیار ارزیابی را برای

^۱ Code system

^۲ Intersect / Overlap

^۳ Lincoln & Guba

تحقیقات کیفی پیشنهاد می‌کنند که دربردارنده قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت اعتماد و قابلیت تصدیق است. معادل آن‌ها در تحقیقات کمی، روایی درونی، روایی بیرونی، پایایی و عینیت است (ایمان، ۱۳۹۰: ۳۲). قابلیت اعتماد در پژوهش‌های مبتنی بر تحلیل محتوا در ایجاد طرح‌ریزی خوب جهت رمزگذاری است. در خصوص این تحقیق، اقدام اولیه‌ای که برای افزایش پایایی انجام شد، مطالعات دقیق پیرامون تعاریف و مؤلفه‌های هرکدام از ورودی‌های تحقیق بود. چراکه تعریف و شناخت دقیق هرکدام از ورودی‌های تحقیق، باعث می‌شود در مرحله کدگذاری باز که نقش اساسی در پایایی تحقیق دارد، بیشترین انطباق بین قطعات کد شده با محورهای تحقیق ایجاد شود. در این راستا علاوه بر متغیرهای راهبردی، سه موضوع سرمایه‌گذاری خارجی، بهره‌گیری هر چه بیشتر از بخش غیر دولتی در راستای اجرای قانون اصل ۴۴ و همراستا نمودن فعالیت‌های سرمایه‌گذاری با توسعه صادرات غیر نفتی مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس یافته‌های تحقیق عملیات کدگذاری باز به انجام رسید. در خصوص تعیین پایایی در فرایند تحقیق، دو شیوه کدگذاری مجدد متون توسط همان محقق یا محققان بافاصله زمانی و کدگذاری مجدد متون توسط محققان دیگر پیشنهاد شده است. در این تحقیق، برای بررسی میزان پایایی از روش کدگذاری مجدد در دو بازه زمانی متفاوت توسط کدگذار بهره‌گیری شد که با عنایت به تعریف دقیق مفاهیم و بهره‌گیری از نرم‌افزار تحلیل کیفی مکس کیودا از سازگاری قابل قبولی برخوردار بود. در نهایت به‌منظور تثبیت خبرگی در فرایند کدگذاری، کلیه جزئیات و نتایج کار به تأیید نه نفر از خبرگان و اساتید دانشگاه رسید. همچنین برای کنترل و تأیید نتایج نهایی فرایند و تحلیل‌های کیفی، از روش مکمل کمی بهره‌گیری شده است. در این خصوص یک پرسشنامه بسته ۲۲ سؤالی حاوی مؤلفه‌های تحقیق طراحی شد که خبرگان با دادن پاسخ صریح به گزینه‌ها، به شکل موازی، دیدگاه خود را در خصوص مؤلفه‌های مذکور ارائه نمودند. بر اساس تحلیل نتایج پرسشنامه دوم تا حد مطلوبی این انطباق برقرار بوده است. همچنین با عنایت به احتمال وجود اختلاف در متون اخذ شده از منابع مختلف، اسناد مورد استفاده در تحلیل، صرفاً از مراکز رسمی و منابع تأیید شده دریافت شد و در تحلیل‌ها نیز با عنایت به انجام روشمند تحلیل‌ها توسط نرم‌افزار، میزان روایی تحقیق متناسب با روایی و دقت نرم‌افزار در تحلیل‌های کیفی در حد مطلوب قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل‌ها داده‌ها و یافته‌ها

کدگذاری باز گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی

گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در گفتمان ولایت‌فقیه

بر اساس اصول ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی که ناظر بر جایگاه و اختیارات ولایت‌فقیه در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، ضروری است دیدگاه‌ها و چارچوب‌های تعیین شده از سوی ولی‌فقیه در خصوص سرمایه‌گذاری خارجی مورد توجه و بررسی دقیق قرار گیرد. در این راستا به منظور استخراج مفاهیم مرتبط با موضوع سرمایه‌گذاری خارجی در دیدگاه ولایت‌فقیه، کلیه بیانات و مکتوبات صادره از سوی حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با دقت مورد واکاوی قرار گرفت. سپس، آن بخش از اسناد که به محورهای تحقیق مرتبط می‌شدند به سامانه مستندات نرم‌افزار مکس کیودا منتقل گردیده و با کمک امکانات موجود در نرم‌افزار، کدگذاری باز انجام پذیرفت. به علت حجم بسیار زیاد مفاهیم و قطعه کدهای مرتبط با گفتمان ولایت‌فقیه صرفاً تعداد محدودی از نتایج در جدول ۴ نمایش داده شده است.

جدول ۴. نمونه‌ای از گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در گفتمان ولایت‌فقیه

کد	مفهوم / شاخص	منتخب متن بیانات
م ۷	توسعه بخش خصوصی	بی‌شکرت ملت و توسعه‌ی بخش‌های خصوصی جوشیده از طبقات محروم مردم و همکاری با طبقات مختلف مردم با شکست مواجه خواهد شد. <u>کشاندن امور به سوی مالکیت دولت و کنار گذاشتن ملت، بیماری مهلکی است که باید از آن احتراز شود.</u> (۱۳۶۳/۱۱/۲۲ - تهران، جماران - صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۱۵۸)
م ۱۱ م ۳۸	ارجحیت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری‌ها + توسعه بخش	کارهایی را که مردم نمی‌توانند انجام بدهند، دولت باید انجام بدهد. کارهایی که هم دولت می‌تواند انجام بدهد و هم مردم می‌توانند انجام بدهند، مردم را آزاد بگذارید که آن‌ها بکنند، خودتان هم بکنید، جلوی مردم را نگیرید. <u>فقط یک نظارتی بکنید که مبادا انحراف پیدا بشود،</u>
ر ۱۱۰	سرمایه‌گذاری داخلی پیش‌نیاز سرمایه‌گذاری خارجی	ما به خارجی‌ها می‌گوییم بیا اینجا سرمایه‌گذاری کنند! <u>خب خارجی‌ها نگاه می‌کنند ببینند سرمایه‌گذارهای داخلی ما در داخل کشور سرمایه‌گذاری می‌کنند یا نه؟! این ویتترین ماست؛ اگر دیدند کسانی در داخل که قدرت سرمایه‌گذاری دارند، در داخل کشور با خیال راحت سرمایه‌گذاری می‌کنند، دیدار اعضای هیئت دولت.</u> (۱۳۸۶/۶/۴)
ر ۳۴	کسب سهم از بازارهای جهانی	ما معتقدیم که نه؛ خیلی خوب، بخشی از بازارهای ما متعلق به تولیدکننده‌ی خارجی، اما <u>بخشی از بازارهای همان تولیدکننده‌ی خارجی هم متعلق به ما؛ یعنی یک تبادل و توارد عادلانه‌ای انجام بگیرد؛ این خب خیلی چیز مهمی است.</u> بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و

کد	مفهوم / شاخص	منتخب متن بیانات
		اعضای هیئت دولت ۱۳۹۴/۶/۴
ر ۱۴۱ ۷۸ ر	فرست بازار صادراتی ۳۷۰ میلیونی + سازمان‌دهی س خ در توسعه ترانزیت	ظرفیت دیگر موقعیت جغرافیایی ما است؛ ما با پانزده کشور همسایه هستیم که این‌ها رفت‌وآمد دارند. حمل‌ونقل ترانزیت یکی از فرصت‌های بزرگ کشورها است؛ این برای کشور ما هست و در جنوب به دریای آزاد و در شمال به آب‌های محدود منتهی می‌شود. در این همسایه‌های ما، در حدود ۳۷۰ میلیون جمعیت زندگی می‌کنند که این مقدار ارتباطات و همسایه‌ها، برای رونق اقتصادی یک کشور یک فرصت بسیار بزرگی است. (۱۳۹۳/۰۱/۱)

گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در قانون اساسی

قانون اساسی یکی از ارکان و مهم‌ترین اسناد حقوقی یک کشور است که نقش اساسی را در تعیین دیدگاه‌ها و چارچوب‌های گفتمان نظام ایفا می‌کند و به‌عنوان مبنایی برای قانون‌گذاری‌ها و تعیین خط‌مشی‌ها تلقی می‌شود. علیرغم تنوع امور یک کشور و به دلیل رعایت ایجاز، امکان پرداختن به کلیه جزئیات مسائل حقوقی در قانون اساسی وجود ندارد و از این جهت قانون اساسی در اصول خود به شکل کلی و در سطح کلان به موضوعات می‌پردازد. در مواردی که اصول قانون اساسی از صراحت کافی برخوردار نیستند، به‌منظور تبیین و اکتشاف موضع قانون اساسی در موضوعات مختلف لازم است بر اساس اصل ۹۸ قانون اساسی لازم است به تفاسیر شورای نگهبان نیز رجوع کرد. به دلیل کلی بودن، در هیچ‌کدام از اصول قانون اساسی به‌طور مستقیم به موضوع سرمایه‌گذاری خارجی اشاره نشده است ولی در برخی از اصول مانند: ۳، ۴۳، ۷۷، ۸۱، ۱۳۹، ۱۵۲ و ۱۵۳ موضوعاتی مطرح شده که به حوزه سرمایه‌گذاری خارجی مرتبط هستند. به‌عنوان نمونه برخی از اهداف اقتصادی ذکر شده در قانون اساسی می‌تواند به‌عنوان اهداف کلان سرمایه‌گذاری خارجی تعمیم داده شود. به‌عنوان مثال در اصل ۴۳ این قانون به‌منظور تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت ضوابطی نظیر تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به‌منظور رسیدن به اشتغال کامل؛ افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی برای تأمین نیازهای عمومی کشور و نهایتاً خودکفایی و استقلال اقتصادی بیان شده است که می‌تواند به‌عنوان اهداف سرمایه‌گذاری خارجی تلقی گردد. در کدگذاری انجام شده برای آدرس‌دهی به متون منتخب قانون اساسی از کد حرف «ق» استفاده شده است. نمونه‌ای از نتایج حاصله از کدگذاری باز گزاره‌ها و مفاهیم قانون اساسی مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در جدول ۵ نمایش داده شده است.

جدول ۵. نمونه‌ای از گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در قانون اساسی

کد	مفهوم / شاخص	متن منتخب قانون اساسی جمهوری اسلامی
ق ۱۱ ق ۱۲	ایجاد اشتغال و خودکفایی + افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی تا خودکفایی	اصل چهل و سوم: برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می‌شود: ... ۲- تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به‌منظور رسیدن به اشتغال کامل. ... ۸- جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور. ... ۹- تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.
ق ۳	جلوگیری از سیطره بیگانگان	اصل هشتاد و یکم: دادن امتیاز تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات در امور تجاری و صنعتی و کشاورزی و معادن و خدمات به خارجیان مطلقاً ممنوع است.
ق ۴	روابط صلح‌آمیز با دول غیر محارب	اصل یکصد و پنجاه و دوم: سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هر گونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرتهای سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است.
ق ۲۲	ضرورت تصویب عهدنامه‌ها در مجلس	اصل یکصد و بیست و پنجم: امضای عهدنامه‌ها، مقاوله نامه‌ها، موافقت‌نامه‌ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولت‌ها و همچنین امضای پیمان‌های مربوط به اتحادیه‌های بین‌المللی پس از تصویب مجلس شورای اسلامی با رئیس‌جمهور یا نماینده قانونی او است.

گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران

یکی از مهم‌ترین اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور است. تهیه و تدوین این سند مهم و ابلاغ آن توسط مقام معظم رهبری نقطه عطفی در تاریخ برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی کشور بود. در این سند، مطلوبیت‌های کلان و اساسی افق سال ۱۴۰۴ در حوزه‌های گوناگون از جمله حوزه اقتصادی تعیین شده است. بدیهی است مطلوبیت‌های مورد نظر، نقش تعیین‌کننده‌ای را در تدوین مدل بومی سرمایه‌گذاری خارجی ایفا می‌کند. شاخص‌ترین هدفی که در سند چشم‌انداز بر روی آن تأکید شده کسب رتبه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه است که می‌تواند به‌عنوان یک چراغ راهنما برای کلیه بخش‌ها و فعالیت‌ها از جمله سرمایه‌گذاری خارجی تلقی گردد. مطالعات مختلف نشان می‌دهند سرمایه‌گذاری خارجی در

کشورها به موازات تأمین منابع مالی، قادر است با تولید محصولات با فناوری بالا علاوه بر توسعه فناوری و اشتغال، به صادرات غیرنفتی هم کمک کند. نکته دیگری که در سند چشم‌انداز بر روی آن تأکید شده توجه به شاخص‌های کمی کلان نظیر نرخ سرمایه‌گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، نرخ اشتغال و تورم است که می‌باید به‌عنوان اهداف راهبردی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۶. نمونه‌ای از گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سند چشم‌انداز

کد	مفهوم / شاخص	متن منتخب سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران
ج ۲	تعامل سازنده در روابط بین‌الملل	در چشم‌انداز ۲۰ ساله، ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده در روابط بین‌الملل.
ج ۱۱	کسب رتبه اول در منطقه	در چشم‌انداز ۲۰ ساله، ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه
ج ۱۳ ج ۱۴	کسب رتبه اول در منطقه + اشتغال کامل	دست‌یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای های همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل
ج ۱۵	تعیین شاخص‌های کمی کلان نرخ سرمایه‌گذاری	در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه، این نکته مورد توجه قرار گیرد: شاخص‌های کمی کلان آن‌ها از قبیل، نرخ سرمایه‌گذاری، ... باید متناسب با سیاست‌های توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز، تنظیم و تعیین گردد.

گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سیاست‌های کلی نظام

یکی دیگر از ارکان گفتمانی نظام، سیاست‌های کلی است که پس از تهیه در مجمع تشخیص مصلحت از سوی مقام معظم رهبری تأیید و ابلاغ می‌گردد. بر اساس تعریف، سیاست‌های کلی، تفسیری عصری و رسمی از اصول قانون اساسی است. در این تعریف، واژه عصری ناظر است به تفسیر قانون اساسی بر اساس اقتضائات و الزامات زمانی و واژه رسمی نیز ناظر است بر مقام رسمی ابلاغ کننده تفسیر که مقام رهبری انقلاب می‌باشد. سیاست‌های کلی عالی‌ترین خط‌مشی‌های اداره کشور است که بر اساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی توسط رهبر انقلاب و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام، به‌منظور تفسیر اصول یا فزاینده‌ای از قانون اساسی ابلاغ می‌گردد. بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۷۶/۱۰/۱۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام در

مورد سیاست‌های کلی، این سیاست‌ها برای تحقق آرمان‌ها و اهداف پس از مجموعه آرمان‌ها قرار می‌گیرند و حاوی اصولی هستند که آرمان‌ها را به مفاهیم اجرایی نزدیک می‌کنند به عبارت دیگر، طراحی سیاست‌های کلی نظام، بر اساس آرمان‌ها و اهداف بوده و از یک‌سو نظر به آرمان‌ها و از سوی دیگر نظر به جنبه‌ها و مفاهیم اجرایی دارند. سیاست‌های کلی نظام، قرائت ویژه‌ای از قانون اساسی است که با توجه به مجموعه اوضاع و احوال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و... جامعه ایرانی و جهانی در برهه‌ای از زمان، باید بر قرائت‌های دیگر فائق آید و در عرصه عمل به صحنه اجرا آورده شود. این قرائت، غیر از تفسیری است که شورای نگهبان عهده‌دار آن است. (دولت‌رفتار حقیقی، ۱۳۸۹: ۱۴). در این بخش منتخبی از فرازهای سیاست‌های کلی نظام که در تدوین نظریه سرمایه‌گذاری خارجی مفید و قابل بهره‌برداری هستند درج شده است. در مجموع تعداد ۱۳ فقره از سیاست‌های کلی ابلاغی که برخی از مواد آن به موضوع سرمایه‌گذاری خارجی مرتبط بوده در این بخش مورد استناد قرار گرفته‌اند و شامل سیاست‌های ذیل می‌باشند: سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (۱۳۹۴/۰۴/۱۷)، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۲/۱۱/۲۹)، سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (۱۳۹۱/۱۱/۲۴)، سیاست‌های کلی اشتغال (۱۳۹۰/۰۴/۲۸)، سیاست‌های کلی نظام در امور تشویق سرمایه‌گذاری (۱۳۸۹/۱۱/۲۹)، سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه (۱۳۸۷/۱۰/۲۱)، سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (۱۳۸۴/۰۳/۲)، سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۲/۹/۲۰)، سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی (۱۳۷۹/۱۲/۲۰)، سیاست‌های کلی انرژی (۱۳۷۹/۱۲/۲۰)، سیاست‌های کلی بخش معدن (۱۳۷۹/۱۲/۲۰)، سیاست‌های کلی بخش حمل‌ونقل (۱۳۷۹/۱۲/۲۰) و سیاست‌های کلی برنامه سوم (۱۳۷۸/۰۳/۱).

جدول ۷. نمونه‌ای از گزاره‌ها و مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سیاست‌های کلی نظام

کد	مفهوم / شاخص	متن منتخب سیاست‌های کلی
س ۳۷	توانمندسازی بخش غیردولتی در اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ	سیاست‌های کلی نظام در امور «تشویق سرمایه‌گذاری» (۸۹/۱۱/۲۹) ۱۱- توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ.
س ۳۱ س ۳۲	حمایت‌های قانونی از سرمایه‌گذار + تشویق سرمایه‌گذار	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (۹۲/۱۱/۲۹) ۱۰- حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های

کد	مفهوم / شاخص	متمن منتخب سیاست‌های کلی
	خارجی برای صادرات	لازم/گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت وزیر ساخت‌های مورد نیاز/ تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات/ برنامه ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید،
س ۲۱ س ۲۲	جذب سرمایه خارجی در نفت + صادرات فرآورده به‌جای صدور نفت خام	سیاست‌های کلی انرژی (۷۹/۱۲/۲۰) ۵- تلاش لازم و ایجاد سازمان‌دهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز (داخلی و خارجی) در امر نفت و گاز در بخش‌های مجاز قانونی. ۸- جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی به‌جای صدور نفت خام و گاز طبیعی.
س ۱۰۱	حمایت قضائی از سرمایه‌گذاری خارجی	سیاست‌های کلی برنامه‌ی ششم توسعه (۹۴/۴/۹) ۶۶- حمایت قضائی مؤثر در تضمین حقوق مالکیت و استحکام قراردادها به‌منظور توسعه‌ی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی.
س ۳۰	حمایت از شرکت‌های غیردولتی نفت و گاز	۱۲- حمایت از تأسیس شرکت‌های غیردولتی برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اکتشاف، بهره‌برداری و توسعه‌ی میادین نفت و گاز کشور به‌ویژه میادین مشترک.
س ۱۷	دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات	سیاست‌های کلی اشتغال (۹۰/۰۴/۲۸) ۶- جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل مؤثر و سازنده با کشورها
س ۸۱	گسترش بازارهای صادراتی	سیاست‌های کلی برنامه‌ی ششم توسعه (۹۴/۴/۹) ۶۰- اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه‌ی سرمایه‌گذاری خارجی،
س ۹۲	جذب سرمایه ایرانیان خارج کشور	ورود به بازارهای جهانی و دستیابی به فناوری ۸- جذب سرمایه‌ی ایرانیان خارج از کشور و سرمایه‌گذاران خارجی ۶۲- ایجاد زمینه‌های لازم در جهت جلب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور در توسعه‌ی ملی.

کدگذاری محوری و شناخت مقوله‌ها

دومین مرحله از فرایند نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، کدگذاری محوری است. هدف از کدگذاری محوری تلفیق داده‌هایی است که در مرحله‌ی کدگذاری باز خرد شده‌اند. در کدگذاری محوری، یکی از مقوله‌های کدگذاری باز به‌عنوان مقوله یا پدیده‌ی اصلی انتخاب شده و در مرکز فرایند قرار می‌گیرد و سپس سایر زیرمقوله‌ها به آن ربط داده می‌شود (اشتراوس و همکاران، ۱۹۹۸). در این مرحله از طریق مرتبط سازی و ایجاد یکپارچگی بین مفاهیم مستخرج از مستندات مورد رجوع

این تحقیق، مقولات اصلی سرمایه‌گذاری خارجی تولید می‌شود. مفاهیمی که در این بخش به‌عنوان ورودی کدگذاری محوری مورد استفاده قرار گرفته‌اند از گزاره‌های مبتنی بر تحلیل گفتمان ولایت‌فقیه، قانون اساسی، سیاست‌های کلی، سند چشم‌انداز و تجارب احصاء شده که نمونه‌ای از آن‌ها در جداول ۴ تا ۷ ارائه شده تولید شده است.

مقوله‌های مستخرج از گفتمان ولایت‌فقیه

نتایج کدگذاری محوری مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در گفتمان ولایت‌فقیه که بخش محدودی از آن به‌عنوان نمونه در جدول ۴ قید شده بود در جداول ۸ و ۹ ارائه شده است.

جدول ۸. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در بیانات حضرت امام خمینی (ره)

کد مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۱۱ ل	۷ م	توسعه بخش خصوصی
۱۴ ل	۱۱ م	ارجحیت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری‌ها
	۱۲ م	سرمایه‌گذاری دولت در اموری که غیردولتی‌ها وارد نمی‌شوند
۱۹ ل	۱۵ م	احساس امنیت توسط سرمایه‌گذار
	۱۶ م	تأمین امنیت سرمایه‌گذاری توسط دولت اسلامی
۱۵ ل	۱۴ م	مشارکت ایرانیان خارج از کشور در سرمایه‌گذاری

جدول ۹. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مد)

کد مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۱ ل	۳۴ ر	کسب سهم از بازارهای جهانی
	۳۷ ر	افزایش صادرات غیرنفتی
	۴۱ ر	بازاریابی جهانی به‌منظور رونق اقتصادی کشور
۱۱ ل	۱۱۰ ر	سرمایه‌گذاری داخلی پیش‌نیاز سرمایه‌گذاری خارجی
۳ ل	۱۱۱ ر	ورود به بازارهای جهانی
	۱۴۱ ر	فرصت بازار صادراتی ۳۷۰ میلیونی
۴ ل	۱۰۰ ر	شرط انتقال فناوری در تعاملات خارجی
۵ ل	۱۰۱ ر	برون‌گرایی و تعامل قدرتمند با اقتصادهای جهانی
	۱۰۶ ر	تعامل در بازاریابی جهانی
	۱۰۷ ر	تعامل با سازمان‌ها و همکاری‌های بین‌المللی
۶ ل	۷۸ ر	سازمان‌دهی سرمایه‌گذاری در ترانزیت کالا

کد مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۱۴ ل	ر ۷۰	تنظیم سهم دولت و بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری
	ر ۷۷	سازمان‌دهی سرمایه‌ها در اکتشاف و بهره‌برداری معادن
	ر ۷۸	سازمان‌دهی سرمایه‌گذاری در ترانزیت کالا
	ر ۸۱	مشارکت سرمایه‌گذارهای بخش غیردولتی در طرح‌ها
۱۶ ل	ر ۱۰۳ ر ۱۰۴	اطلاع‌رسانی و معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری به مردم
	ر ۱۰۵	اطلاع‌رسانی نیازهای سرمایه‌گذاری به مردم

مقوله‌های سرمایه‌گذاری خارجی مستخرج از مفاهیم قانون اساسی

نتایج کدگذاری محوری مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در قانون اساسی بر اساس جدول ۵ در جدول ۱۰ ارائه شده است.

جدول ۱۰. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در قانون اساسی

مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۲۰ ل	ق ۱۱	ایجاد اشتغال و خودکفایی
	ق ۱۲	افزایش تولیدات کشاورزی و صنعتی تا مرحله خودکفایی
۱۱ ل	ق ۳	جلوگیری از سیطره بیگانگان
	ق ۲۲	ضرورت تصویب عهدنامه‌ها در مجلس
۵ ل	ق ۴	روابط صلح‌آمیز با دول غیر محارب

مقوله‌های سرمایه‌گذاری خارجی مستخرج از مفاهیم سند چشم‌انداز

نتایج کدگذاری محوری مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران بر اساس جدول ۶ در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۱. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴

مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۱ ل	ج ۱۱ چ ۱۳	کسب رتبه اول در منطقه
۵ ل	ج ۲	تعامل سازنده در روابط بین‌الملل
۲۰ ل	ج ۱۴	رسیدن به اشتغال کامل
	ج ۱۵	توجه به شاخص‌های کمی کلان از قبیل نرخ سرمایه‌گذاری و نرخ اشتغال

مقوله‌های سرمایه‌گذاری خارجی مستخرج از مفاهیم سیاست‌های کلی نظام

نتایج کدگذاری محوری مفاهیم مستخرج از سیاست‌های کلی نظام که در راستای تدوین نظریه سرمایه‌گذاری خارجی سازمان‌دهی شده‌اند در جدول ۱۲ ارائه شده است.

جدول ۱۲. مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی در سیاست‌های کلی نظام

کد مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۱ ل	س ۱۳	کسب رتبه اول صادرات دانش‌بنیان در منطقه
	س ۱۷	دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات
	س ۱۹	توسعه صادرات به‌ویژه در بخش خدمات با فناوری بالا
	س ۱۵ و س ۲۰	افزایش صادرات غیرنفتی
۲ ل	س ۳۱	حمایت‌های قانونی از سرمایه‌گذار
	س ۳۲	تشویق سرمایه‌گذار خارجی برای صادرات
	س ۳۸	رفع موانع توسعه صادرات غیرنفتی
	س ۳۹	حمایت‌های قانونی از سرمایه‌گذار خارجی در تولید و صادرات
۱۱ ل	س ۳۰	حمایت از شرکت‌های غیردولتی در سرمایه‌گذاری‌های نفت و گاز
	س ۳۵	لغو انحصارات غیرضرور
	س ۳۷	توانمندسازی بخش غیردولتی در اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ
۳ ل	س ۳۲	تشویق سرمایه‌گذار خارجی برای صادرات
	س ۸۶	گسترش بازارهای صادراتی و افزایش سهم ایران از تجارت جهانی
	س ۹۳	نشان‌سازی تجاری و تقویت حضور در بازارهای منطقه و جهان
	س ۹۷	رقابت‌پذیری کالاها و خدمات برای ارائه در بازارهای خارجی
۴ ل	س ۸۰	ایجاد پیوندهای اقتصادی و تجاری متقابل و شبکه‌ای
	س ۸۱	اولویت دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه سرمایه‌گذاری خارجی و ورود به بازارهای جهانی
	س ۸۲	استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی در اهداف اقتصادی
	س ۸۵	بهره‌گیری از روابط سیاسی با کشورها برای نهادینه کردن روابط اقتصادی، افزایش جذب منابع و سرمایه‌گذاری خارجی
۵ ل	س ۸۷	گسترش همکاری‌های بین‌المللی جهت جذب دانش و منابع خارجی
۶ ل	س ۵۰	تبدیل شدن به قطب تجاری و ترانزیت
	س ۵۴	توسعه حمل‌ونقل ریلی به‌ویژه کریدور شمال - جنوب

کد مقوله	کد آدرس	مفهوم / شاخص
۱۵ ل	۱۴ م	مشارکت ایرانیان خارج از کشور در سرمایه‌گذاری
	۹۲ س	جذب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور در توسعه ملی

کدگذاری گزینشی و شناخت مضامین تحقیق بر اساس مقولات محوری

کدگذاری گزینشی، روند انتخاب مقوله اصلی به‌طور سیستماتیک و ارتباط دادن آن با سایر مقوله‌ها، اعتباربخشی به روابط و پر کردن جاهای خالی با مقوله‌هایی است که نیاز به اصلاح و گسترش بیشتر دارند. (اشتراوس و همکاران، ۱۳۸۵) بر اساس محتوا و مفاهیم ارائه شده در بخش ۲-۴، کلیه مقولات به دست آمده در بخش کدگذاری محوری بر اساس مفاهیم ارائه شده در بخش کدگذاری باز، قابل گردآوری در دو جدول ۱۳ و ۱۴ می‌باشند.

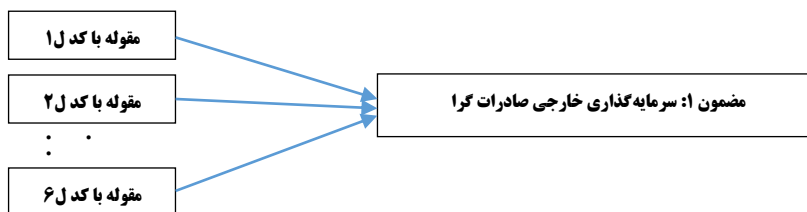
در جدول ۱۳ شش مقوله مستخرج از کدگذاری‌های محوری قرار دارد. چنانچه ملاحظه می‌شود عبارات و واژگانی نظیر: «دسترسی به بازارهای خارجی»، «ورود به بازارهای جهانی از طریق سرمایه‌گذاری خارجی»، «بهره‌گیری از روابط سیاسی برای حمایت از اهداف سرمایه‌گذاری خارجی» و «ایجاد حمایت‌های قانونی از سرمایه‌گذار خارجی در تولید و صادرات» نشان دهنده اهمیت، تمرکز و تأکید مقولات ارائه شده بر توسعه «صادرات غیرنفتی» می‌باشد.

جدول ۱۳. مقولات مرتبط با صادرات گرا بودن سرمایه‌گذاری خارجی

کد مقوله	مقولات	آدرس کدهای مرتبط
۱ ل	دسترسی به بازارهای خارجی و افزایش صادرات از طریق سرمایه‌گذاری خارجی	ر ۳۴، ر ۳۵، ر ۳۶، ر ۳۷، ر ۴۱ / چ ۱۱، چ ۱۳، چ ۱۷ / س ۱۳، س ۱۷، س ۱۹، س ۱۵، س ۲۰
۲ ل	ایجاد حمایت‌های قانونی از سرمایه‌گذار خارجی در تولید و صادرات	ر ۵۵، ر ۵۳، ر ۷۴، ر ۵۰، ر ۵۱ / س ۳۱، س ۳۳، س ۳۸، س ۳۹، س ۳۲
۳ ل	ورود به بازارهای جهانی از طریق سرمایه‌گذاری خارجی	ر ۱۱۱ / س ۹۳، س ۹۷
۴ ل	بهره‌گیری از روابط سیاسی برای حمایت از اهداف سرمایه‌گذاری خارجی و رفع موانع	ر ۱۰۰ / س ۸۰، س ۸۱، س ۸۵، س ۸۶
۵ ل	تعامل مؤثر و سازنده با کشورها، سازمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای	ر ۱۰۱، ر ۱۰۶، ر ۱۰۷ / س ۸۸، س ۸۷

کد مقوله	مقولات	آدرس کدهای مرتبط
ل ۶	سازمان‌دهی سرمایه‌گذاری خارجی در توسعه ترانزیت و حمل‌ونقل	ر ۷۸ / س ۵۰، س ۵۴

در شکل ۳ چگونگی ارتباط مقولات مرتبط با توسعه صادرات با مضمون اول تحقیق نمایش داده شده است.

شکل ۳. نحوه ارتباط مضمون اول تحقیق با مقولات مرتبط با صادرات گرا بودن سرمایه‌گذاری خارجی

در جدول ۱۴، دیگر مقوله‌های مستخرج از کدگذاری محوری نظیر: «رعایت سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی»، «فعال‌سازی ظرفیت‌های کشور در راستای سرمایه‌گذاری خارجی مؤثر»، «جذب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور» و «حمایت از بخش غیردولتی به‌عنوان بستر جذب سرمایه خارجی» نشان دهنده اهمیت، تمرکز و تأکید مقولات بر توسعه «بخش غیردولتی» و در ارتباط مفهومی با مضمون دوم می‌باشد.

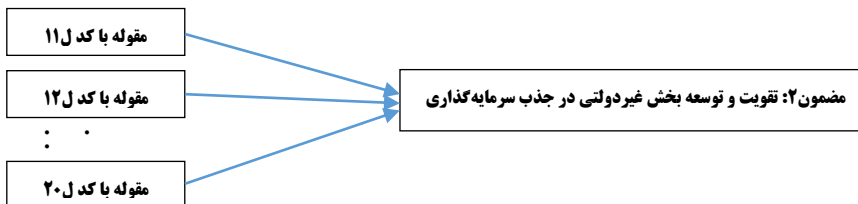
جدول ۱۴. مقولات مرتبط با اهمیت تقویت و توسعه بخش غیردولتی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی

کد مقوله	مقولات محوری	آدرس کدهای مرتبط
ل ۱۱	حمایت از بخش غیردولتی به‌عنوان بستر جذب س خ	م ۷، م ۳۸/۵۲، س ۳۷، س ۳۵
ل ۱۲	تدوین برنامه جامع و بلندمدت س خ بخش‌های مختلف با تکیه بیشتر بر دارایی‌ها و سرمایه‌های ملی	ر ۶۳، ر ۶۷، ر ۶۶
ل ۱۳	رعایت سیاست‌های اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار (سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی)	س ۱۰۴ س ۱۰۵
ل ۱۴	تعیین و اولویت‌بندی حوزه‌های مجاز جذب سرمایه خارجی در گروه‌های یک و دو قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی	م ۱۱، م ۱۲، م ۳۹ / ر ۷۰، ر ۷۱، ر ۷۶، ر ۸۱، ر ۸۴ / س ۵۵، س ۵۶
ل ۱۵	اولویت جذب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور	م ۱۴ / س ۹۲

کد مقوله	مقولات محوری	آدرس کدهای مرتبط
۱۶ل	هماهنگی داخلی و فعال‌سازی ظرفیت‌های کشور در راستای سرمایه‌گذاری خارجی مؤثر	ر ۱۰۲، ر ۱۰۳، ر ۱۰۴، ر ۱۰۵ / س ۸۳
۱۷ل	برقراری انسجام و شفافیت حقوقی برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران خارجی	ر ۱۲۲، ر ۱۲۵، ر ۱۲۷، ر ۱۳۱ / س ۱۰۰، س ۱۰۷
۱۸ل	رعایت ملاحظات و حدود قراردادهای خارجی	ق ۲۱، ق ۲۲، ق ۲۳
۱۹ل	برقراری امنیت، تضمین سرمایه و حمایت‌های حقوقی از سرمایه‌گذاری	م ۱۵، م ۱۶، م ۱۷ / ر ۱۲۰، ر ۱۲۸، ر ۱۲۹، ر ۱۳۰، ر ۱۳۲ / س ۱۰۱، س ۱۰۳، س ۱۰۸
۲۰ل	افزایش نقش سرمایه‌گذاری خارجی در تولید، ایجاد اشتغال و خودکفایی	م ۳۷، م ۳۸، م ۶/۳۰، ر ۳۱، ر ۳۲، ر ۴۰، ر ۴۲، ر ۴۳، ر ۴۴، ر ۴۵ / ق ۱۱، ق ۱۲/۱۴، چ ۱۵/س ۱۲، س ۱۴

در شکل ۴ چگونگی ارتباط مقولات مرتبط با اهمیت تقویت و توسعه بخش غیردولتی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی با مضمون دوم تحقیق نمایش داده شده است.

شکل ۴. نحوه ارتباط مضمون دوم تحقیق با مقولات مرتبط با تقویت و توسعه بخش غیردولتی

کدگذاری گزینشی و شناخت مضامین تحقیق و مقولات محوری: بر اساس نتایج حاصل از بخش کدگذاری گزینشی و شناخت مضامین تحقیق و مقولات محوری که نتایج آن در جداول ۱۳ و ۱۴ متمرکز شده است، دو مقوله «سرمایه‌گذاری خارجی صادرات محور» و «تقویت و توسعه بخش غیردولتی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی» به‌عنوان مقولات مرکزی در تحلیل‌های انجام شده به دست آمده‌اند و دیگر مقولات مطابق جداول مذکور در ذیل این دو مقوله سازمان‌دهی شده‌اند.

الگوی پارادایمی سرمایه‌گذاری خارجی صادرات گرا

اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) بر این باورند که پدیده مورد مطالعه در نظریه برخاسته از داده‌ها از منطق الگوی پارادایمی پیروی می‌کند. الگوی پارادایمی (مدل پارادایم کدگذاری) روشی است

که بر اساس محور قرار دادن یکی از مقوله‌های اساسی به دست آمده در مرحله کدگذاری باز که قابلیت قرار گرفتن به‌عنوان محور یک نظریه را دارد و مرتبط ساختن شرایط علی، شرایط زمینه‌ای و عوامل مداخله‌گر با آن به دست می‌آید. در الگوی پارادایمی، شرایط علی بر پدیده محوری اثر می‌گذارند، پدیده محوری و شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر بر راهبردها اثر می‌گذارند و پیامدها نیز در اثر اجرای راهبردها به وجود می‌آیند. چنانچه در شکل ۵ ملاحظه می‌شود مقوله محوری تحقیق، «سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا با محوریت بخش غیردولتی» می‌باشد.

شکل ۵. الگوی پارادایمی سرمایه‌گذاری خارجی با مقوله محوری سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا

در الگوی پارادایمی ارائه شده علاوه بر مقوله محوری پنج دسته اطلاعات وجود دارد:

۱- شرایط علی سرمایه‌گذاری خارجی شامل مقوله‌هایی است که مقوله محوری الگو از آنها تأثیر می‌پذیرد نظیر لزوم جایگزینی درآمدهای نفتی با صادرات غیرنفتی، الزامات قانونی سیاست‌های اصل ۴۴ و ضرورت برونگرایی اقتصاد و کسب سهم از بازار جهانی.

۲- شرایط زمینه‌ای که می‌توانند بر اجرای راهبردهای سرمایه‌گذاری خارجی تأثیر بگذارند و عبارت‌اند از: وجود بخش غیردولتی توانمند، بازار ۳۷۰ میلیونی در همسایگی کشور و وجود منابع طبیعی سرشار و سرمایه انسانی که به‌عنوان زمینه‌سازهای اجرای سرمایه‌گذاری خارجی موفق می‌باشند.

۳- شرایط مداخله‌گر و اقتضایی که بر اجرای راهبردهای سرمایه‌گذاری خارجی تأثیر می‌گذارند. بر اساس این تحقیق شرایط مداخله‌گر و اقتضایی عبارت‌اند از: سیاست‌های تشویقی و تسهیل مقررات و نظام مالیاتی، امنیت، ثبات، شفافیت و مبارزه با مفاسد اقتصادی و موانع و اقتضانات زمانی در به‌کارگیری سرمایه‌گذاری خارجی.

۴- راهبردهای سرمایه‌گذاری خارجی: برخی از مقولاتی که در این تحقیق به‌عنوان راهبردهای سرمایه‌گذاری خارجی تلقی می‌شوند عبارت‌اند از: سرمایه‌گذاری در حوزه‌های صادرات‌گرا، مشارکت بخش غیردولتی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی، بهره‌گیری از مناطق آزاد/ویژه در جذب سرمایه خارجی، حمایت و پشتیبانی مؤثر از سرمایه‌گذار، اولویت‌بندی و اطلاع‌رسانی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و استفاده از دیپلماسی برای برقراری ارتباطات مؤثر در جهت پشتیبانی از جذب بهینه سرمایه‌گذاری خارجی.

۵- پیامدها که مطلوبیت‌ها و نتایج حاصل از پیاده‌سازی راهبردهای سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشند و اهم آن‌ها عبارت‌اند از: کمک به افزایش سهم صادرات ناشی از سرمایه‌گذاری خارجی، کمک به بهبود رشد اقتصادی، کمک به ایجاد اشتغال مولد و کمک به کاهش نقش نفت و رهایی از اقتصاد تک-محصولی.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نقطه‌ی ثقل نظریه‌ی مبنایی، مقوله یا مقولات مرکزی است که در راستای کدگذاری باز و محوری ایجاد شده و به تعبیر دیگر خط داستانی نظریه را به وجود می‌آورد. بر اساس روش نظریه داده‌بنیاد، خط داستان با پیوند مقولات به مقوله مرکزی راه را برای فرمول‌بندی نظریه نهایی هموار

می‌سازد. یکی از مباحثی که در راستای مضمون «سرمایه‌گذاری خارجی صادرات‌گرا» در تحلیل‌های انجام شده نقش پررنگ‌تری از خود نشان داده، مبحث گسترش بازارهای صادراتی و تشویق سرمایه‌گذاری خارجی به منظور صادرات بوده است. به‌عنوان نمونه در بندهای ۲، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ سیاست‌های اقتصاد مقاومتی تکالیفی نظیر افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش‌بنیان در منطقه؛ حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم؛ تشویق سرمایه‌گذاری خارجی به منظور صادرات؛ برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی و شکل‌دهی بازارهای جدید، ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف؛ توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات؛ مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق افزایش صادرات گاز، برق، فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی آورده شده است که همگی نشان از ضرورت پرداختن و تمرکز بر موضوع صادرات دارند. در این راستا نقش مهم دیگر صادرات غیرنفتی ایجاد اقتدار اقتصادی و به تبع آن اقتدار ملی است. مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در این خصوص بیان می‌دارند که حضور تأثیرگذار در بازارهای اقتصادی دنیا و تقویت پول ملی و به تبع آن ثروتمند شدن کشور باعث اقتدار اقتصادی و اقتدار ملی در روابط بین‌المللی و تقویت جایگاه کشور در معادلات اقتصادی دنیا و مبادلات جهانی خواهد شد. همچنین ذکر این نکته ضروری است که توسعه تجارت بین‌المللی بر توزیع درآمد در بین اقشار جامعه نیز اثر می‌گذارد؛ به عبارت دیگر اتخاذ سیاست‌های ترغیب‌کننده صادرات باعث توزیع درآمد به سمت عوامل تولید به کار گرفته شده در بخش تولید صادرات‌گرا و نیز رشد فعالیت‌های اشتغال‌زا می‌شود.

بر اساس نتایج به دست آمده در راستای مضمون «تقویت و توسعه بخش غیردولتی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی» یکی از مقولات پراهمیت در مسیر حل مشکلات اقتصادی و سرمایه‌گذاری خارجی، حضور و مشارکت بخش غیردولتی به‌عنوان شریک داخلی، میزبان و جاذب دانش فنی و مدیریتی شریک خارجی می‌باشد. بر اساس تعریفی که مقام معظم رهبری از درون‌زایی و برون‌گرایی اقتصاد ارائه داده‌اند، اصلی‌ترین شاخص درون‌زایی اقتصاد، اتکا به امکانات و بهره‌گیری از ظرفیت‌های کشور است و اصلی‌ترین شاخص در برون‌گرایی اقتصاد نیز

تعامل قدرتمند با کشورها و اقتصادهای جهانی و عدم محدود و محصور کردن آن است. (بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۳/۱/۱) همچنین تأکید معظم له بر مردم بنیاد بودن و سپردن فعالیت‌های اقتصادی به مردم و پرداختن دولت به مسئولیت برنامه‌ریزی، زمینه‌سازی، ظرفیت‌سازی، هدایت و آماده‌سازی شرایط است. (همان) چراکه بخش دولتی به دلیل داشتن اینرسی زیاد و بوروکراسی مزاحم نمی‌تواند به‌عنوان شریک و میزبان خوبی برای سرمایه‌گذاران خارجی محسوب شود. در بند ۲ و ۱۱ سیاست‌های کلی نظام در امور تشویق سرمایه‌گذاری، بر تقویت و حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در فعالیت‌های اقتصادی کشور و توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ تأکید شده است. همچنین بر اساس قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، سرمایه‌گذاری و مالکیت در زمینه‌های ذکر شده در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی نظیر صنایع بزرگ و مادر، معادن بزرگ، فعالیت‌های بازرگانی خارجی، بیمه، تولید و صادرات برق، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه‌آهن برای بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی مجاز شمرده شده است که خود ظرفیت بزرگی در تقویت سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی می‌باشد. البته باید توجه داشت که عملاً استفاده از بسیاری از مزایای سرمایه‌گذاری خارجی نظیر انتقال فناوری، مهارت و تجارب مدیریتی بدون بهره‌گیری از شریک بومی به‌عنوان بستر جذب و رسوب فناوری عملی نخواهد شد. لذا مناسب است در طی فرایند شناسایی و جذب سرمایه‌گذاران خارجی، نمایندگان منتخب بخش غیردولتی حضور و مشارکت مؤثر داشته و از ابتدا نقش خود را بر عهده بگیرند که در این صورت می‌توان انتظار داشت با ورود جدی بخش غیردولتی به‌عنوان شریک و مکمل سرمایه‌گذار خارجی، شاهد تحولی چشمگیر در ثمردهی سرمایه‌گذاری خارجی باشیم.

در شکل شماره ۶ چگونگی ارتباط مضامین و مؤلفه‌های مطرح در این نظریه به شکل یکپارچه نمایش داده شده است.

شکل ۶. نظریه سرمایه‌گذاری خارجی صادرات محور با رویکرد توسعه بخش خصوصی

چنانچه در شکل ملاحظه می‌شود تعامل و مشارکت دو بخش دولتی و خصوصی به‌عنوان دو بال توسعه سرمایه‌گذاری خارجی غیرقابل‌انکار بوده و برای عملکرد دقیق و هماهنگ این دو بال، هدایت امور راهبردی و سازمان‌دهی این بخش از اهمیت خاصی برخوردار است که از طریق هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری، کنترل راهبردی و تنظیم مقررات انجام می‌پذیرد. از آنجاکه شاخص‌ترین هدف در این مدل، استخدام سرمایه‌گذاری خارجی به‌منظور توسعه صادرات است، تعیین اهداف و سیاست‌ها از اهمیت خاصی برخوردار هستند و می‌باید اهداف و مأموریت‌های حوزه سرمایه‌گذاری خارجی در هرکدام از بخش‌های دولتی و خصوصی با دقت تعیین شود. برای توفیق هرچه بیشتر در پیاده‌سازی مدل سرمایه‌گذاری خارجی صادرات محور با رویکرد توسعه بخش غیردولتی، ضروری است به‌منظور تمرکز ظرفیت‌های موجود در کشور از جمله قابلیت‌ها و ظرفیت‌های موجود در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی در راستای توسعه صادرات قرار گیرد. در این خصوص پیشنهاد می‌شود به منظور گسترش کاربست مدل‌های سرمایه‌گذاری مشترک نظیر قرارداد حق لیسانس و مشارکت و نیز تقویت سهم بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها و در راستای توسعه و ترویج حضور سرمایه‌گذاران بخش غیر دولتی به‌عنوان تکمیل‌کننده نقش سرمایه‌گذاران خارجی، از حضور نمایندگان بخش غیردولتی به شکل فعال و موثر در مراکز

تصمیم‌گیری نظیر هیئت سرمایه‌گذاری خارجی و نیز مراکز سرمایه‌گذاری استان‌ها بهره‌گیری گردد.

منابع و مآخذ

(الف) منابع فارسی

- امام خمینی (ره)، صحیفه نور، جلد‌های ۱، ۲، ۵، ۸، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار امام (ره).
- امام خمینی (ره)، صحیفه امام، جلد‌های ۴، ۶، ۱۲، ۱۵، ۱۹، ۲۱، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار امام (ره).
- امام خمینی (ره)، مجموعه آثار حضرت امام خمینی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۷). سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه، ۱۷/۰۴/۱۳۹۴.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۲). سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ۲۹/۱۱/۱۳۹۲.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۱). سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، ۲۴/۱۱/۱۳۹۱.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۰). سیاست‌های کلی اشتغال، ۲۸/۰۴/۱۳۹۰.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۹). سیاست‌های کلی نظام در امور «تشویق سرمایه‌گذاری»، ۲۹/۱۱/۱۳۸۹.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۷). سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه، ۲۱/۱۰/۱۳۸۷.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۴). سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، ۲/۰۳/۱۳۸۴.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۲). سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه، ۲۰/۰۹/۱۳۸۲.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۷۹). سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی، ۲۰/۱۲/۱۳۷۹.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۷۹). سیاست‌های کلی انرژی، ۲۰/۱۲/۱۳۷۹.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۷۹). سیاست‌های کلی بخش معدن، ۲۰/۱۲/۱۳۷۹.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۷۹). سیاست‌های کلی بخش حمل‌ونقل، ۲۰/۱۲/۱۳۷۹.
- آیت‌الله امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۷۸). سیاست‌های کلی برنامه سوم توسعه، ۱/۰۳/۱۳۷۸.
- آذربایجانی، کریم؛ شاه‌محمدی، زهرا (۱۳۸۷). «بررسی رابطه بلندمدت بین صادرات، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در ایران»، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، جلد ۳۱، شماره ۳، صفحات ۵۴ - ۴۱.
- آل‌عمران، رؤیا؛ آل‌عمران، سیدعلی (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر صادرات غیرنفتی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر تولید ملی (کاربرد روش ARDL)»، فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، سال دوم، شماره ۶، تابستان ۱۳۹۳، صفحات ۴۸ - ۲۳.
- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، (۱۳۹۶). نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در توسعه صادرات، تهران: معاونت بررسی‌های اقتصادی.
- اشتراوس، آسلم؛ کوربین، جولیت (۱۳۸۵). اصول روش تحقیق کیفی، نظریه‌ی مبنایی، رویه‌ها و شیوه‌ها، ترجمه بیوک محمدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ایمان، محمدتقی؛ نوشادی، محمودرضا (۱۳۹۰). «تحلیل محتوای کیفی»، فصلنامه پژوهش، سال سوم، شماره دوم، صفحات ۴۴ - ۱۵.
- پیرایی، خسرو؛ تاسان، مونا؛ دانش‌نیا محمد (۱۳۹۴). «تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، نرخ ارز حقیقی و آزادسازی اقتصادی بر صادرات غیرنفتی ایران (همراه با آزمون علیت تودا یاماموتو)»، فصلنامه تحقیقات اقتصادی، دوره ۵۰، شماره ۱، صفحات ۹۸ - ۷۵.

- جمشیدی، زهره؛ باقری، اکبر؛ عمادی سیوکی، محدثه (۱۳۹۴). تاثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات کالاهای ICT در کشورهای منتخب در حال توسعه، دومین کنفرانس بین‌المللی آینده‌پژوهی، مدیریت و توسعه اقتصادی، مشهد: دانشگاه تربیت مدرس.
- حکمی‌زاده، فرشاد (۱۳۹۳). الگوی تدوین شبکه معنایی شناسایی چالش‌های فناوری اطلاعات با روش تحلیل محتوای کیفی، تهران: اولین کنفرانس ملی چالش‌های مدیریت فناوری اطلاعات در سازمان‌ها و صنایع.
- بهروزی‌مفروزلو، واقف؛ سلطانی، علیرضا؛ میرزایی، مسعود (۱۳۹۴). «بررسی موانع و محدودیت‌های داخلی سرمایه‌گذاری خارجی در ایران (مطالعه میدانی ۳۰۰ طرح سرمایه‌گذاری خارجی تحت پوشش قانون سرمایه‌گذاری)»، فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال بیست و سوم، شماره ۷۴.
- دانائی‌فرد، حسن؛ الوانی، سیدمهدی؛ آذر، عادل (۱۳۹۱). روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع، تهران: نشر صفار.
- دولت‌رفتارحقیقی، محمدرضا (۱۳۸۹). مفهوم و جایگاه سیاست‌های کلی نظام، تهران: دفتر گسترش تولید علم معاونت تولید علم دانشگاه آزاد اسلامی.
- سلیم، علی؛ رضوی، محمدرضا؛ رادفر، رضا؛ غفاری فرهاد (۱۳۹۳). «بررسی انگیزه‌های سرمایه‌گذاری خارجی در ایران، مطالعه میدانی شرکت‌های سرمایه‌گذار خارجی در ایران»، فصلنامه مطالعات کمی در مدیریت، دوره ۵، شماره ۲، صفحات ۷۳-۹۱.
- علیشیری، بهروز؛ شمس‌عراقی، شراگیم (۱۳۹۲). «تأمین منابع مالی و سرمایه‌گذاری خارجی: مبانی، الزامات، اقدامات و دستاوردها»، فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، جلد ۱ شماره ۲ صفحات ۸۴-۴۳.
- فقیهی، ابوالحسن؛ عزیززاده، محسن (۱۳۸۴). روایی در تحقیقات کیفی، تهران: انتشارات فرهنگ مدیریت.
- مهدوی‌عادلی، محمدحسین؛ نوروزی، روح‌الله؛ مطهری، محب‌الله (۱۳۸۸). «نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر صادرات غیرنفتی در اقتصاد ایران»، مجله دانش و توسعه، سال شانزدهم، شماره ۲۷، صفحات ۱۸۱-۱۶۱.
- هادی‌زنوز، بهروز (۱۳۷۹). سرمایه‌گذاری خارجی در ایران، چاپ اول، تهران: نشر و پژوهش فرزنان روز.
- یاور، کاظم؛ قلی‌زاده، مهدیه؛ آقایی، مجید (۱۳۹۰). «بررسی تأثیر سیاست‌های ارزی در توسعه صادرات غیرنفتی کشور (با تأکید بر سیاست پیمان ارزی و سیاست تک‌نرخ‌ی ارزی)»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، دوره ۱۱، شماره ۲، صفحات ۵۹-۸۶.

(ب) منابع انگلیسی

- Bhatt, P.R (۲۰۱۳). Causal Relationship Between Exports, Fdi And Income: The Case Of Vietnam , Applied Econometrics and International Development Vol. ۱۳-۱.
- Chaudhuri, Sarbajit, Mukhopadhyay, Ujjaini, (۲۰۱۴), Foreign Direct Investment in Developing Countries, a Theoretical Evaluation, Springer.
- Czinkota, Michael R, Ronkainen, Ilkka A, and Moffett Michael H. (۲۰۱۵), Fundamentals of International Business, New York: Wessex.
- Karimian, E., Jaber, M.S., Soltani, S., Lorenz, M. (۲۰۱۷), Investment im Iran – Investment in Iran, Springer-Verlag.

- Lincoln, Y.S. & E. G Guba, Naturalistic inquiry. Beverly Hills, CA: Sage.
- Liu, X., Burrige, P. and Sinclair, P. J. N. (۲۰۰۲), Relationships Between Economic Growth, Foreign Direct Investment and Trade: Evidence from China, Applied Economics, ۳۴, pp. ۱۴۳۳-۱۴۴۰.
- Nayak Dinkar, Choudhury Rahul N., (۲۰۱۴), A selective review of foreign direct investment theories, Working Paper, Asia-Pacific Research And Training Network On Trade, ESCAP.
- OECD Factbook ۲۰۱۳: Economic, Environmental and Social Statistics.
- Reference Manual for the Text Analysis Software, MAX Qualitative Data Analysis for Windows ۲۰۰۰, XP, Vista and ۷.
- Sharma, K. ۲۰۰۳, Factors Determining India's export performance, Journal of Asian Economics, ۱۴ (۳), pp. ۴۳۰-۴۴۶.
- Strauss, Anselm L., & Corbin, Juliet, (۱۹۹۸), Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory, ۲nd Ed., Sage.
- Teresa Alguacil, M. Cuadros, A. & Orts, Orts, V. (۲۰۰۲). Origin of Direct Investment, Exports and Domestic Performance in Mexico: a Causality Analysis, Economics Letters, No, ۷۷. pp, ۳۷۱-۳۷۶.